

## SZERELEM ÉS GYŰLÖLET.

Szerelem és gyűlölet testvér, gyakran ikertestvér, az érzelem köréből ered, abból, a mit közönségesen szívnek nevezünk. A szerelem érzelem, a gyűlölet indulat, amaz inkább passiv és termékeny, emez inkább activ és romboló. A szerelem tárgyát birni óhajtja, a gyűlölet megsemmisíteni. Megegyező mindkettő abban, hogy vak, mértékletlen és megvesztegethetetlen. Megvesztegethetetlenségüket szépen ecseteli Petőfi és Homer.

Abban a remek kis versecskében, melyet Petőfi a szegény juhászlegényről írt (Alku) s a melynek párját másutt valószínűen nem találunk, a szerelem megvesztegethetetlenségének oly példáját látjuk, mely becsületére válnék bármely Romeonak. Minthogy a költemény csak nyolcz sort vesz igénybe, legyen szabad ideiktatnom:

Juhász legény, szegény juhász legény!  
Tele pénzzel ez a kövér erszény;  
Megveszem a szegénységet tőled,  
De rá'dásúl add a szeretődöt.

Az alkudozó célja kétségtelenül a ráadás megszerzése, de tárgyúl a legény szegénysége van megnevezve, tapintatosan, mert így az ajánlat nem sértő s a költemény az ajánlatban rejlő rútát — nem épen kell ethikailag kárhoztatandó rossznak lennie — eltakarja. A legény azonban az ajánlatot visszautasítja:

Ha ez a pénz volna csak foglaló,  
S még száz ennyi lenne borraivaló,  
S id'adnák a világot rá'dásnak,  
Szeretőmet még sem adnám másnak!

Az érzelem valódiságáért kezeskedik egy népdalunk:

Megverek valakit,  
Vagy engem valaki,  
De az én rózsámat  
Ne szeresse senki!

mert a tény valódiságáért, habár e tekintetben Petőfi költeményei tán legkevésbé esnek kifogás alá, kezeséget vállalni felesleges és

szükségtelen. Lehet, hogy megtörtént (a költemény Szalk-Szent-Mártonon kelt), de ha nem történt is meg, megfelel a puszták még romlatlan fia gondolkozásának. Sajnos, hogy a faj mindinkább veszendőben van s maholnap már csak hirtől fogjuk ismerni.

A Petőfi juhászlegényéhez hasonló gondolat Shakespeare Othellójáé; Desdemona megfojtása után a velencei mór Emiliával folytatott párbeszédében ezt mondja (V. felv. II. jel.):

Nay, had she been true  
If heaven would make me such another world  
Of one entire and perfect chrysolithe,  
I'd not have sold her for it.

A gyűlölet s illetőleg harag megvesztegethetetlenségének példáját Homernál találjuk Achillesben. A gyorslábú trójai hős, midőn Odysseus Agamemnon nevében megenyjesztelésére ajánlatokat tesz, ezeket visszautasítva, egyebek közt így szól (IX. 377—392):

*ἐχθρὰ δὲ μοι τοῦ δῶρα, τίω δὲ μιν ἐν καρδῆς αἴσῃ.  
οὐδ' εἴ μοι δεκάκις τε καὶ εἰκοσάκις τόσα δοίῃ  
ὄσσα τέ οἱ νῦν ἐστὶ, καὶ εἴ ποθεν ἄλλα γένοιτο,  
οὐδ' ὄσ' ἐς Ὀρχομενὸν ποτινίσσεται, οὐδ' ὄσα θῆζας  
Αἰγυπτίας, ὅθι πλεῖστα δόμοις ἐν κτήματα κεῖται,  
αἷθ' ἑκατόμυλοι εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην  
ἄνδρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν·  
οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίῃ ὄσα ψάμαθός τε κόνις τε,  
οὐδέ μεν ὡς ἔτι θυμὸν ἐμὸν πείσει' Ἀγαμέμνων,  
πρὶν γ' ἀπὸ πᾶσαν ἐμοὶ δόμεναι θυμαλγέα λῶβην.  
κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδαο.  
οὐδ' εἰ χροσεΐη Ἀφροδίτη κάλλος ἐρίζοι,  
ἔργα δ' Ἀθηναίῃ γλαυκῶπιδι ἐσοφαρίζοι·  
οὐδέ μεν ὡς γαμέω ὁ δ' Ἀγαιῶν ἄλλον ἐλέσθω,  
ὅστις οἱ τ' ἐπέοικε καὶ ὄσ' ἱασιλεύτερός ἐστιν.*

A nagy harag oka a szép Briseis, a kit Agamemnon Achillestől elvétellett s a harag nem is szűnt meg addig, míg a nőt vissza nem kapta. Azonban Achilles szerelme távol áll attól az érzéstől, melyet e szó alatt mi értünk, a minthogy a régiek szerelme nem is annyira Ámor, mint inkább Cupido. Azért a fennebbi szavakat nem is lehet Achilles szerelmének rovására írni, habár ahhoz hasonló érzésből eredt haragja s gyűlölete.

Helbig Farkas (Rhein. Mus. XVI. p. 301 sqq.) azt ajánlja, hogy a fennebbi versekből a 386. 387-ik sor töröltessék, mert ellentétben áll úgy az előzőkkel, mint a következőkkel s az sem hihető, hogy a költő szertelenséget akart Achilleszel mondatni. Azt véli továbbá, hogy az eredeti szerkezetben e két sor nem volt meg, a minthogy az Aristotelesnél (Rhetor. III. c. 11. p. 1413) foglalt idézetben nem is található. Sőt a velencei kézirat scholionja 385-höz: *καὶ οὗτος ὁ στίχος ὀνύεται καθ' αὐτὸν λέγεσθαι ἢ σὺν τῷ ἐξῆς ὑποστιζόμενος κατὰ τὸ τέλος*, — azt tetszik tanusítani, hogy az alexandriai szerkezet e két sort nem ismerte. Okoskodását így végzi: Die Ursache, wesshalb die Verse interpoliert wurden, liegt am Tage. Die Aposiopese ist keine den gewöhnlichen Regeln der Syntax entsprechende Wendung. Es wollte Jemand eine reguläre Construction herstellen und schob deshalb die Verse ein.

A magam részéről a kifogásolt két sorban azon feltétel kijelentését látom, a mely alatt Achilles hajlandó a békére: szüntesse meg Agamemnon mindazon keserúséget, a melyet neki okozott. Ez nem alku, mert annak kijelentése foglaltatik benne, hogy a szóló a magáéból nem enged semmit; de nem is szertelenség, mert Achilles nem azért haragszik, hogy haragudjék, hanem mert sérelmet szenvedett. A mint az őrzöngőnek vannak, vagy lehetnek világos időközei, úgy a haragvó is tanusíthat józanságot, a minek bizonyosságára épen az említett két vers szolgál. Hogy ezeket Aristoteles kihagyta, az onnan van, mert nem volt rájuk szüksége, a velencei scholion pedig rövid figyelmeztetés arra, a mi itt hosszabbban van elmondva.

Kecskemét, 1886, szeptember havában.

DR. BELICZAY JÓNÁS.

### R i a d ó.

— *Tyrtæus*, Bergk p. 3 skk. —

Mily szép a halál, mikor élte javában  
 Harczolva bukott el az ifju vitéz  
 Ám földjéről menekülni hiában  
 Szégyen, mit az űk az utódra tetéz?  
 5 Úgy bolygva ha hurczolod édes anyádat,  
 Osz fűrtös apádon a szégyen emészt  
 Nincs hely kicsinyednek, hol istenimádhatsz,  
 Nincs hű szeretőd, a kinek szava kész.

Mert bárhova menjen az údvehagyott szív  
 10 Kít egyszer a sors keze sujtvá talál,  
 Mindenki lenézi, s a régi barát hív  
 Karja teendi reá a — halált.  
 Megvetve gyalázatot int a családra  
 És régi dicső neve ködben enyész,  
 15 Csak könnye felelhet akkor a vádra,  
 Hogy léptein a sors láncza nehéz !  
 Oh hogyha gyalázatos ember a váudor,  
 A ki bolyongva veszíti hirét,  
 És kit örökre kerfílve a jámbor  
 20 Tőle becsületet annyira vét :  
 Akkor a harczban a becs, a való ész  
 Harczbá' honért, piczi gyermekekért,  
 Hát rájta ! szívünk' ne igézze tovább félsz  
 Perczig se könyörgve a lét kegyeért !  
 25 Mell mellre szorultán előre fiúk hát  
 Rosz, gyáva ki futni kíván ;  
 Bátran dobog a szív itt belül, úgy hát,  
 Majd futni ne kezdjetek ám !  
 Mint tűz heve forrjon a bátor erő fel,  
 30 Mig szivetek égve dobog,  
 S a férfitusába merészen, erővel  
 Száguldjanak férfisorok !  
 Futtában idősb ne maradjon elejtve,  
 Kít lába sebes futamokra nem ér,  
 35 Oh ! szégyen az ifjak előtt az öregre  
 Ott lenni elesve hon' isteniér' !  
 Ő, a kinek feje hóba' van oltva  
 S álla körül dér csókja rezeg,  
 Szégyenetekre ne hulljon a porba,  
 40 Ott ne repedjen a hős szive meg !  
 Borzalmas lenne, ha sebbé rogyottan  
 A tagjai közt lepatazkik a vér,  
 Mig tátongó sebe megnyílik ottan,  
 A merre szemünk szégyeltibe tér !  
 45 Mindent bátran lehet ifjura bizni,  
 Kin még a virágkor aranyja ragyog !  
 Lelkes szemmel mosolyogja a férfi  
 S a nők szive érte, csak érte dobog !  
 S bár szép, a mikor még élte javában  
 Arczán az erő színe kél heviben,  
 50 Ám szebb, mikor emberhányta csatában  
 As elsők közt elbukva pihen.  
 Fel hát, szoruló sorban neki, bátran !  
 Szívünk bálványá a lándzsa legyen,  
 Földben gyökerezvén, lábat a lábára ;  
 55 Ajkunk kihívón, szigorún, begyesen !

LATKÓCZY MIHÁLY.